*В. А. Голян,
д. е. н., професор, директор, Громадська організація "Європейський аналітичний центр", м. Київ
Т. Ф. Сундук,
асистент кафедри банківської справи,
Київський національний торговельно-економічний університет
Л. М. Поліщук,
к. т. н., доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи,
Луцький національний технічний університет*

DOI: 10.32702/2306-6806.2019.2.10

ПУБЛІЧНІ ПРИРОДООХОРОННІ ВИДАТКИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: СТРАТЕГІЯ НАРОЩЕННЯ

*V. Golyan,
Doctor of Sciences (Economics), Professor, Director, Public Organization "European Analytical Centre", Kyiv
T. Sunduk,
Assistant department of banking, Kyiv National University of Trade and Economics
L. Polishchuk,
Candidate of Technical Sciences, docent of the Department of Tourism,
Hotel and Restaurant Business, Lutsk National Technical University*

**PUBLIC ENVIRONMENTAL EXPENDITURES IN THE CONTEXT OF DECENTRALIZATION:
STRATEGY FOR INCREASING**

На основі аналізу динаміки видатків Зведеного бюджету України на охорону навколишнього природного середовища встановлено, що природоохоронні публічні видатки (кошти державного та місцевих бюджетів) залишаються вагомим складовим капітальних та поточних видатків екологічного спрямування в цілому. Встановлено, що у структурі публічних природоохоронних видатків найбільшу питому вагу займають кошти державного бюджету. Дослідження показали, що у період 2011—2017 років частка капітальних видатків у загальних природоохоронних видатках Зведеного бюджету України за винятком окремих років займає менше половини, що свідчить про поточну, а не стратегічну направленість витрат на охорону довкілля. Встановлено, що в останні роки фінансування публічних природоохоронних видатків ускладнилося через те, що екологічний податок за забруднення навколишнього природного середовища перестав на деякий час надходити до спеціальних фондів (фондів охорони навколишнього середовища), а розчинявся у загальних фондах відповідних бюджетів, що знизило результативність фінансування природоохоронних проектів, особливо на регіональному та місцевому рівнях. Виявлено, що рентна плата за спеціальне використання природних ресурсів, за винятком частини водно-ресурсної ренти, яка віднедавна почала надходити до Фонду розвитку водного господарства, надходить до загального фонду державного та місцевих бюджетів і не має прив'язки до фінансування проектів відтворення та охорони природно-ресурсного потенціалу. Обґрунтовано, що нарощення публічних природоохоронних видатків напряму залежить від розширення реальної бази стягнення рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів та екологічного податку за забруднення навколишнього природного середовища з їх подальшою концентрацією у спеціальних фондах (фондах відтворення природно-ресурсного потенціалу та охорони довкілля), що посилить адресну спрямованість природно-ресурсних та екологічних платежів. Доведено, що поглиблення процесів децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування вимагає перенесення центру тяжіння у фінансуванні публічних природоохоронних видатків на рівень територіальних громад, що поступово усуватиме розпорошеність публічних видатків між бюджетами різного рівня. Встановлено, що підвищення дієвості фінансування публічних природоохоронних видатків залежить від збільшення кількості екологічних проектів, які реалізуються на основі угод публічно-приватного партнерства, які забезпечать залучення поряд з бюджетними коштами приватних інвестицій у природоохоронну сферу.

Basing on the analysis of the dynamics of Consolidated budget expenditures of Ukraine on the protection of the environment it is determined that the environmental public spending (state budget and local budgets) remain

a significant component of capital and current expenditures in the environmental field in general. It is established that in the structure of public environmental expenditures the largest share is occupied by the state budget. Studies have shown that in the period 2011—2017 the share of capital expenditures in the total environmental expenditures of the Consolidated budget of Ukraine, except for some years, takes less than half, which indicates the current, rather than the strategic direction of the costs of environmental protection. It is established that in recent years the financing of public environmental expenditures has become more complicated due to the fact that the environmental tax for environmental pollution has ceased to be received for some time by special funds (environmental protection funds), and was dissolved in the general funds of the respective budgets, which reduced the effectiveness of financing environmental projects, especially at the regional and local levels. It is revealed that the rent for special use of natural resources, except for the part of water resource rent, which has recently started to come to the Fund for the development of water management, comes to the general Fund of the state and local budgets and is not tied to the financing of projects of reproduction and protection of natural resource potential. It is proved that the increase in public environmental spending depends on the expansion of the real base of charging rent for special use of natural resources and environmental tax for environmental pollution with their subsequent concentration in special funds (funds for the reproduction of natural resource potential and environmental protection), which will strengthen the targeted focus of natural resource and environmental payments. It is proved that the deepening of the decentralization of power and the reform of local self-government requires the transfer of the centre of gravity in the financing of public environmental expenditures to the level of territorial communities, which will gradually eliminate the fragmentation of public spending between budgets of different levels. It is established that increasing the efficiency of financing public environmental expenditures depends on increasing the number of environmental projects that are implemented based on public and private partnership agreements, which will attract along with the budget, private investment in the environmental sphere.

Ключові слова: природоохоронні видатки, місцеві бюджети, спеціальні фонди, територіальна громада, екологічний податок, інвестиції.

Key words: environmental expenditures, local budgets, special funds, territorial community, environmental tax, investments.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Прикметною рисою реалізації природоохоронних проектів в Україні є надзвичайно звужений спектр джерел фінансування капітальних інвестицій і поточних витрат у відтворення природно-ресурсного потенціалу та охорону навколишнього природного середовища. Це значною мірою пов'язано з надмірною одержавленістю та централізованістю системи управління природоохоронною діяльністю, що не давало можливості сформувати належне інституціональне підґрунтя для залучення приватних інвестицій у сферу використання, відтворення та охорони природних ресурсів. За таких умов надзвичайно важливого значення набуває проблема підвищення ефективності фінансування заходів по раціоналізації природокористування за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. А за умов поглиблення децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування саме публічні видатки (видатки державного та місцевого бюджетів) мають забезпечувати ту критично необхідну величину фінансових асигнувань у проекти природоохоронного спрямування та модернізацію об'єктів природоохоронної інфраструктури, щоб усунути прояви виснажливого та нераціонального використання природної сировини та несировинних якостей біогеоценозів. Тому вибір стратегічних пріоритетів нарощення публічних видатків у природоохоронні проекти в умовах децентралізації влади є актуальним завданням для теорії та методології економіки природокористування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика нарощення публічних природоохоронних видатків у працях вітчизняних вчених розглядається ще з початку 90-х років минулого століття, коли було узаконено платність за спеціальне природокористування і законодавчо унормовано принцип "забруднювач платить". Ряд вчених при розгляді перспектив нарощення публічних природоохоронних видатків виходили з того, що в Україні не забезпечено навіть мінімальних необхідних інституціональних передумов для залу-

чення у природоохоронну сферу інвестицій приватних підприємницьких структур, а також фінансових ресурсів урядів іноземних держав та міжнародних фінансово-кредитних організацій.

Зокрема О. Новицька виходить з того, що можливості розвитку системи фінансування охорони навколишнього природного середовища на основі принципу "забруднювач платить" у сучасних умовах обмежені. Це пов'язано з такими факторами, як відсутність розвинених ринків капіталу та фінансових інститутів, обмеженість можливостей фінансування з приватних джерел, нестабільність як політичної, так і фінансової систем [5].

Недостатність сум публічних природоохоронних видатків через звужену базу стягнення у бюджеті різного таксономічного рівня природно-ресурсних та екологічних платежів і відповідну їх концентрацією у спеціальних фондах екологічного спрямування наштовкує окремих вчених до розгляду варіантів диверсифікації джерел фінансування природоохоронних проектів. На переконання У. Костюк, необхідно використовувати цільовий природоохоронний характер фінансування через фонди у масштабні програми створення систем з утилізації екологічно небезпечних видів продукції. Впровадження цього механізму можливо започаткувати через внесення відповідних змін до Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" та Податкового кодексу України. Для України одним з перспективних напрямків є також механізми зовнішнього фінансування, такі як боргова конверсія у формі компенсації боргу природоохоронними заходами й обмін боргів на проведення природоохоронних заходів [2].

Виходячи з обмеженості джерел фінансування природоохоронних видатків за рахунок коштів урядів іноземних держав, підприємницьких структур-нерезидентів, урядів інших країн та спеціалізованих міжнародних природоохоронних фондів, особливої актуальності набуває забезпечення чіткої адресної направленості публічних природоохоронних видатків, тому фінансування проектів екологічного спрямування за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів має базувати-

ся на певній системі принципів. М. Нічітайлова до таких принципів відносить: значущість природного ресурсу; ступінь руйнування природного ресурсу; спрямованість природоохоронних програм на заходи превентивного характеру; зниження розпорошення коштів між багатьма програмами; верифікація проведених природоохоронних заходів та обсягів їх фінансування; реагування на відхилення від програмних заходів та їх коректування [3].

Підвищення рівня концентрації публічних фінансових ресурсів природоохоронного спрямування стане можливим за умови створення спеціалізованих фінансово-кредитних установ, зокрема державних екологічних банків. Основними фінансовими операціями такого банку, на думку О. Новицької, є фінансування та кредитування таких природоохоронних напрямів: енергозберігаючі проекти; проекти пов'язані із поновлюваними джерелами енергії; децентралізована енергетика, теплоенергетика; проекти екологічно чистих будівель; органічне сільське господарство та лісове господарство; запобігання утворення відходів, природні очисні споруди тощо [4].

Водночас залишаються недостатньо обґрунтованими стратегічні пріоритети нарощення величини публічних природоохоронних видатків через ідентифікацію реальної бази стягнення екологічних та природно-ресурсних платежів у спеціальні фонди державного та місцевих бюджетів, через акумуляцію частини прибуткових надходжень державних підприємств природно-ресурсного сектора через сплату дивідендів, через по-

Структура публічних природоохоронних видатків у 2013 році

Рис. 1. Структура публічних природоохоронних видатків у 2013 році у розрізі бюджетів

Джерело: розраховано за даними Міністерства фінансів України.

єднання бюджетних коштів з коштами підприємницьких структур на основі укладання угод публічно-приватного партнерства.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою статті є аналіз динаміки капітальних та поточних видатків Зведеного бюджету України на охорону навколишнього природного середовища, динаміки капітальних трансфертів підприємствам, установам та організаціям на охорону довкілля, структури публічних видатків на придбання основного капіталу природоохоронного призначення, динаміки питомої ваги публічних капітальних природоохоронних видатків у загальній сумі капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища, а також обґрунтування стратегічних пріоритетів нарощення публічних природоохоронних видатків з врахуванням вимог децентралізації влади.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В Україні при реалізації природоохоронних проектів склалася така практика, що основними джерелами фінансування капітальних інвестицій та поточних витрат виступають власні кошти підприємств, установ, організацій та кошти державного та місцевих бюджетів. Частка інших джерел є незначною у зв'язку з відсутністю належного інституціонального підґрунтя для залучення приват-

Структура публічних природоохоронних видатків у 2017 році

Рис. 2. Структура публічних природоохоронних видатків у 2017 році у розрізі бюджетів

Джерело: розраховано за даними Міністерства фінансів України.

Рис. 3. Капітальні видатки Зведеного бюджету України на охорону навколишнього природного середовища

Джерело: розраховано за даними Міністерства фінансів України.

ного капіталу у фінансуванні природоохоронної діяльності. Якщо власні кошти підприємств, установ, організацій в основному використовуються для вирішення екологічних проблем суб'єктів господарювання та сектору державного управління, то використання публічних фінансових ресурсів спрямоване на усунення еколого-деструктивних та природо-руйнівних процесів у межах держави, регіонів та територіальних громад.

У зв'язку з поглибленням процесів децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування актуалізується питання збільшення природоохоронних видатків за рахунок регіональних бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування. Формування об'єднаних територіальних громад також має передбачати інституціональне закріплення за ними лівової частки природно-ресурсних та екологічних платежів для вирішення екологічних проблем на закріплених за базовим рівнем самоврядування територіях. Ускладнило в останні роки

до Фонду розвитку водного господарства, надходить до загального фонду державного та місцевих бюджетів і не має прив'язки до фінансування проектів відтворення та охорони природно-ресурсного потенціалу.

Якщо аналізувати структуру публічних природоохоронних видатків, то основна сума коштів на природоохоронні видатки у 2013 році направлялась з Державного бюджету — 82% або 4,6 млрд грн. На другому місці знаходилися республіканський, обласні, міські та міст республіканського і обласного підпорядкування бюджети — 6% або 342 млн грн. По 2% або 100 млн грн припадає на сільські, селищні та міст районного підпорядкування бюджети. Найменше коштів виділялося у 2013 році на природоохоронні заходи з районних бюджетів — 0,5% або 25,3 млн грн (рис. 1).

У 2017 році відбулися суттєві структурні зміни за рахунок підвищення питомої місцевих бюджетів з огляду на децентралізацію. Тим не менше все ще основна сума видатків на охорону навколишнього середовища приходить на Державний бюджет — 64% або 4,8 млрд грн 18% або 1,3 млрд грн фінансувалося за рахунок республіканського, обласних та міських бюджетів. На бюджети міст республіканського та обласного підпорядкування припадало 8% або 593 млн грн. Інші державні фінансові фонди (районні, міст районного підпорядкування, селищні, сільські та об'єднаних територіальних громад) фінансували природоохоронні видатки в межах 2—3% або 119,6—212,7 млн грн (рис. 2).

У динаміці фінансування публічних природоохоронних видатків навіть у номінальному вираженні не спостерігається чітко вираженого висхідного тренду. Починаючи з 2011 року в динаміці капітальних видатків Зведеного бюджету на охорону навколишнього

Рис. 4. Видатки Зведеного бюджету України на придбання основного капіталу для охорони навколишнього природного середовища

Джерело: розраховано за даними Міністерства фінансів України.

ого природного середовища спостерігалось два періоди зростання номінальних сум: протягом 2011—2013 років, що відбувалось завдяки підвищенню економічної активності та протягом 2015—2017 років, коли національна економіка почала відновлюватися після усунення негативних наслідків екзогенних впливів (рис. 3). Обидва періоди характеризуються лінійним зростанням. Разом із тим, питома вага капітальних видатків в загальному кошторисі Зведеного бюджету на охорону навколишнього середовища знаходиться в межах 40—50%. Найменше значення цього показника фіксується у 2011 та 2014 роках — 1178,5 та 1123,2 млн грн відповідно. Разом із тим, період 2015—2017 років відмічається стабілізацією частки капіталовкладень на відмітках 41—42%.

Фінансування за рахунок коштів Зведеного бюджету України купівлі основного капіталу для охорони навколишнього середовища протягом 2011—2014 років відмічається несуттєвим зростанням. Якщо у 2011 цей показник складав 724,1 млн грн, то у 2014 році його значення підвищилось до 803,3 млн грн. У 2015—2017 роках сума видатків консолідованого державного фінансового фонду на капіталовкладення у сфері навколишнього природного середовища описується параболою з піком вкладень у 2016 році в сумі 2312,4 млн грн (рис. 4).

Частка видатків на придбання основного капіталу для охорони навколишнього середовища в загальній сумі капітальних видатків Зведеного бюджету в більшості років знаходилася на рівні 60—80%. Лише у 2013 році частка капітальних видатків на придбання основного капіталу становила 38,9% від загального обсягу.

У 2011 році 40,3% від загальної суми природоохоронних капіталовкладень було спрямовано на капітальне будівництво, ще 26,8% витрачалося для реконструкції та реставрації. Крім того, на капітальний ремонт було спрямовано 17,7%. Водночас, для придбання обладнання та предметів довгострокового користування направлялося 13,2% від загальної суми публічних видатків для формування парку основних фондів у сфері охорони навколишнього середовища. В цілому, більше половини коштів направлялося на нові капіталовкладення — 55,5% (рис. 5).

У 2017 році відбулися значні структурні зрушення і 26,8% від загальної суми природоохоронних капіталовкладень було спрямовано на капітальне будівництво, ще 38,7% витрачалося для реконструкції та реставрації. Крім того, на капітальний ремонт було спрямовано 5%. У той же час, для придбання обладнання та предметів довгострокового користування направлялося 29,4% від загальної суми публічних видатків для формування парку основних фондів у сфері охорони навколишнього середовища. У 2017 році також в цілому більше половини коштів направлялося на нові капіталовкладення — 56,2% (рис. 6).

Значення капітальних трансфертів підприємствам, установам та організаціям протягом вибраного періоду характеризується двома лінійними трендами зростання. Зокрема у 2011—2013 та 2016—2017 роках. При цьому максимальне значення зафіксовано у 2013 році — 1759 млн грн, тоді як у 2014 році відбулось зниження до 319,9 млн грн (рис. 7).

Подібна динаміка прослідковується і в зміні питомої ваги капітальних трансфертів для суб'єктів господарювання у загальній величині капітальних видатків на охорону навколишнього середовища. Найнижче значення даного показника мало місце у 2014—2016 роках відповідно 28,5% та 20,3%. Разом із тим, у

Структура видатків Зведеного бюджету України на придбання основного капіталу для охорони навколишнього середовища у 2011 році

Рис. 5. Структура публічних видатків на придбання основного капіталу для охорони навколишнього природного середовища у 2011 році

Джерело: розраховано за даними Міністерства фінансів України.

2011—2013 роках відбулося інтенсивне зростання трансфертів підприємствам, установам та організаціям. Їх частка підвищилась з 38,6% до 61,1%. Зростання частки власних коштів суб'єктів господарювання мало місце у 2014—2016 роках. У 2017 році знову відбулося зростання частки трансфертів (трансферти склали 41,4% від загальної суми капітальних видатків на охорону навколишнього природного середовища).

Динаміка розміру поточних видатків Зведеного бюджету України на охорону навколишнього середовища протягом вибраного періоду не має чітко детермінованої тенденції. Так, упродовж 2011—2014 років спостерігається парабольний тренд з піком фінансування у 2012 році — 3181,1 млн грн. У 2017 році відбувається значне зростання показника — на 29% порівняно з попереднім періодом до 4328,3 млн грн. Мінімальний рівень фінансування поточних видатків має місце у 2014 році — 2358,6 млн грн. Що стосується частки поточного фінансування охо-

Структура видатків Зведеного бюджету України на придбання основного капіталу для охорони навколишнього середовища у 2017 році

Рис. 6. Структура публічних видатків на придбання основного капіталу для охорони навколишнього природного середовища у 2017 році

Джерело: розраховано за даними Міністерства фінансів України.

Рис. 7. Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям) для охорони навколишнього природного середовища в цілому по Україні

Джерело: розраховано за даними Міністерства фінансів України.

рони навколишнього середовища, то відображається її поетапне зниження протягом 2011—2013 років та 2014—2016 років (рис. 8). Однак, починаючи з 2017 року зростання цього показника відновлюється. В цілому, питома вага поточних витрат більша ніж капітальних інвестицій, тобто фінансування природоохоронних заходів носить поточний, а не стратегічний характер.

Разом із тим, частка публічних капітальних природоохоронних видатків в загальній сумі капітальних інвестицій на охорону навколишнього середовища протягом періоду, що досліджується, найбільш активно зростала у 2011—2013 роках, досягнувши максимального значення — 47,7%. Після чого у 2014 році знизилась до мінімального значення — 14,1%. У 2015—2017 роках значення питомої ваги капітальних видатків знаходилося в межах 20—30% з поступовим зниженням у 2017 році.

У динаміці частки публічних поточних природоохоронних видатків в загальній сумі капітальних інвестицій на охорону навколишнього середовища протягом пері-

них спеціалізованих фінансово-кредитних установ. Такі спеціалізовані установи (екологічні банки) мають здійснювати такі операції: залучення та розміщення грошових засобів на цілі охорони навколишнього природного середовища; фінансування конкретних екологічних проектів; випуск, купівля, продаж цінних паперів, зокрема облігацій з метою кредитування екологічних проектів; придбання за власні засоби екологічної техніки для передачі її в оренду. Зрештою, система екологічних банків, при умові інноваційних підходів просування своїх послуг, могла б стати потужним альтернативним джерелом фінансування охорони навколишнього природного середовища як на державному так і недержавному рівні [4]. Функціонування державних екологічних банків дасть можливість залучати у процес відтворення та охорони природно-ресурсного потенціалу та доквілла приватний капітал і тим самим підвищувати позитивну синергію публічних природоохоронних видатків.

В умовах поглиблення процесів децентралізації, невід'ємною складовою яких виступає передача територіальним громадам повноважень стосовно акумуляції природно-ресурсних та екологічних платежів та відповідно фінансування проектів екологічного спрямування, вагомим значення також набуває корекція пріоритетів розподілу публічних природоохоронних видатків, у першу чергу тих, які фінансуються за рахунок коштів місцевих бюджетів. Як стратегічний пріоритет слід розглядати приховане субсидування природоохоронної діяльності приватного підприємницького сектора, яке охоплює: цінове стимулювання виробництва екологічно чистої продукції; пільгове кредитування підприємств, фірм і галузей, які розробляють екологічно безпечну технологію та встановлюють ефективне очисне устаткування; пози-

Рис. 8. Поточні видатки Зведеного бюджету України на охорону навколишнього природного середовища

Джерело: розраховано за даними Міністерства фінансів України.

кові пільги підприємцям для природоохоронного інвестування; безпроцентні позики, що призначені для фінансування будівництва очисних споруд [1].

У короткостроковому та стратегічному періодах для нарощення публічних природоохоронних видатків необхідно частину природно-ресурсних платежів (рентної плати за користування надрами, за спеціальне використання лісових ресурсів, за спеціальне використання води) концентрувати у спеціальних фондах — державних та регіональних фондах відтворення відповідної складової природно-ресурсного потенціалу з подальшим використанням коштів таких фондів на відтворення природних ресурсів та охорону навколишнього природного середовища. Варто суттєво збільшити частку екологічного податку за забруднення середовища (викиди та скиди шкідливих речовин, а також розміщення відходів) у спеціальних фондах бюджетів місцевого самоврядування, щоб максимально прив'язати концентрацію екологічних платежів до вирішення конкретних проблем природоохоронного спрямування.

Дієвість фінансування публічних природоохоронних видатків буде на порядок підвищуватися, якщо відбудуватиметься в рамках інвестиційного забезпечення екологічних проектів на основі реалізації угод публічно-приватного партнерства, оскільки за таких умов кожна бюджетна гривня буде "приводити в екологічні проекти" як мінімум гривню інвестицій вітчизняних чи закордонних підприємницьких структур.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Публічні природоохоронні видатки є вагомою складовою капітальних та поточних видатків на охорону навколишнього середовища та раціональне використання природних ресурсів в цілому. На сьогодні мають місце резерви щодо нарощення публічних природоохоронних видатків за рахунок розширення реальної бази стягнення природно-ресурсних платежів (рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів) та екологічних платежів (екологічного податку за забруднення навколишнього природного середовища) та їх спрямування у спеціальні фонди — фонди відтворення окремих складових природно-ресурсного потенціалу та охорони навколишнього природного середовища. Також дієвість фінансування публічних природоохоронних видатків зростає в разі підвищення частки відрахувань екологічного податку та рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів до бюджетів місцевого самоврядування, що максимально наблизить пріоритети фінансування природоохоронних видатків до екологічних проблем конкретних територій. Публічні природоохоронні видатки дадуть можливість отримати додаткову синергію за рахунок залучення приватних інвестицій екологічного спрямування на основі реалізації угод публічно-приватного партнерства.

Література:

1. Дзядичевич Ю.В., Бурак М.В., Розум Р.І., Любезна І.В., Дуда Б.П. Деякі аспекти комплексного природокористування. *Innovative solutions in modern science*. — 2017. — № 2 (11). — С. 1—16.

■ Питома вага публічних капітальних природоохоронних видатків в загальній сумі капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища, %
 ▨ Питома вага публічних поточних природоохоронних видатків в загальній сумі поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища, %

Рис. 9. Питома вага публічних капітальних та поточних природоохоронних видатків у загальній сумі витрат на охорону навколишнього природного середовища в цілому по Україні

Джерело: розраховано за даними Міністерства фінансів України.

2. Костюк У.З. Фінансування природоохоронної діяльності в Україні: сучасний стан та шляхи покращення. *Інноваційна економіка*. — 2015. — № 1. — С. 181—186.

3. Нічітайлова М.С. Аналіз формування природоохоронних фондів та удосконалення управління їх використанням. *Економічні інновації*. — 2015. — № 60. Книга II. — С. 48—58.

4. Новицька О.В. Альтернативні джерела фінансування державних цільових екологічних програм в Україні. *Ефективна економіка*. — 2015. — № 11. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4541>

5. Новицька О.В. Особливості фінансування природоохоронної діяльності. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. — 2017. — № 1. — С. 195—211.

References:

1. Dzyadkevich, Yu.V. Buriak, M.V. Rozum, R.I. Lyubezna, I.V. and Duda, B.P. (2017), "Some aspects of integrated environmental management. Innovative solutions in modern science", vol. 2(11), pp. 1—16.

2. Kostyuk, U.Z. (2015), "Financing of environmental activities in Ukraine: current state and ways of improvement", *Innovatsiyna ekonomika*, vol 1, pp. 181—186.

3. Nichitaylova, M.S. (2015), "Analysis of the formation of environmental funds and improvement of management of their use", *Ekonomichni innovatsiyi*, vol. 60, no. II, pp. 48—58.

4. Novyts'ka, O.V. (2015), "Alternative sources of financing of the state target ecological programs in Ukraine", *Efektivna ekonomika*, vol. 11. Access mode: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4541> (Accessed 20 Jan 2019).

5. Novyts'ka, O.V. (2017), "Features of financing of environmental activities", *Zbirnyk naukovykh prats' Universytetu derzhavnoyi fiskalnoyi sluzhby Ukrainy*, vol. 1, pp. 195—211.

Стаття надійшла до редакції 29.01.2019 р.